

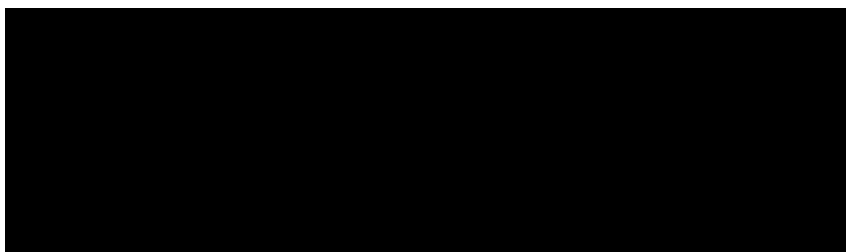

Valomerkki välähtää

nuorten ja vanhempien ajatuksia päihteiden käytöstä Salon
seudulla

Heli Korpiniitty

Opinnäytetyö
Marraskuu 2011
Sosiaalialan koulutusohjelma
Palveluohjaus ja sosiaalityö
Tampereen ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma
Palveluohjaus ja sosiaalityö

KORPINIITTY, HELI
Valomerkki välähtää

nuorten ja vanhempien ajatuksia päihteiden käytöstä Salon seudulla.

Opinnäytetyö 35 s., + liitteet 6 s.

Marraskuu 2011

Opinnäytetyö tehtiin Valomerkki toiminnasta, joka kuuluu Salon kaupungin sosiaalikeskuksen alaisuuteen. Opinnäytetyöni tarkoituksena on tutkia mikä saa nuoren käyttämään päihteitä sekä tutkia nuorten ja vanhempien käsityksiä ja näkemyksiä päihteistä Valomerkki lomakkeiden avulla. Tavoitteena saada näkyväksi nuorten päihteiden käytön syitä sekä nähdä, mitä vanhemmat ajattelevat lapsensa päihteiden käytöstä.

Valomerkki-toiminta on Salon kaupungin sosiaali- ja terveystalveluiden, Salon poliisin sekä erityisnuorisotyön tekemää yhteistyötä, jonka avulla pyritään puuttamaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa nuorten päihteidenkäyttöön sekä rikolliseen toimintaan. Valomerkki -toiminnan kohderyhmänä ovat nuoret, jotka joutuvat päihteidenkäytön tai lievän rikollisen toiminnan vuoksi tekemisiin esim. poliisin tai terveydenhuollon viranomaisten kanssa.

Opinnäytetyöni teoreettisessa viitekehyksessä tarkastelin nuoruutta, vanhemmuutta sekä nuorten päihteidenkäyttöä Suomessa. Tutkimusaineistona minulla oli vuonna 2010 täytetyt Valomerkki keskustelulomakkeet, jotka on tehty Salossa. Nuoret olivat iältään 13–17 vuotiaita. Tutkimuksessa vastaukset on sijoitettu havaintomatriisiin. Lisäksi tutkimuksessa on käytetty sisällön analyysia ja teemoittelu.

Tuloksista päätellen monet nuoret eivät ymmärrä päihteiden käyttönsä määrää. Nuoret eivät pyri humalahakuiseen juomiseen. Päihteiden käyttö lisää sosiaalisuutta, hauskanpitoa sekä irrottaa nuoren normaalista arjesta. Monille vanhemmille tuli yllätyksenä oman lapsen päihteiden käyttö. Vanhemmat halusivatkin tiukentaa rajoja, mm. ei jätä nuoria keskenään kotiin, haluavat vahtia nuoren rahan menoa tarkemmin sekä ottaa jämäkämpi ote nuoreen.

Asiasanat: päihteet, nuoret, vanhemmuus, valomerkki

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services
Case Management and Social Work

KORPINIITTY, HELI: Why Young People Drink Alcohol - Survey in Salo Area

Bachelor's thesis, 36 pages, appendices 4 pages.

November 2011

The aim of this study was to investigate why young people use intoxicants and what the parents' views are on their children's intoxicant use. The objective of this study was to gather information about the reasons why the young drink alcohol. The study was conducted in the Salo area in the Valomerkki project. The Valomerkki project is a collaborative effort of the city's social and health care services, youth work and the police. The purpose is an early intervention in young people's intoxicant use.

The data consisted of 51 persons' questionnaire responses collected in the Valomerkki project in 2010. The focus was on 13-17 year-old youngsters. The data were placed in a matrix and analyzed using qualitative content analysis.

The findings indicate that intoxicants are a part of young people's lives. They have fun and use intoxicants to pass the time. The young do not seem to understand how much they drink alcohol. Some parents had not realized that their children used intoxicants. This study found that parents did not know where their children spent their evenings and weekends. Parents wanted more control over their children.

Key words: alcohol, intoxicant, young people, parents

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	5
2 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	6
2.1 Tutkimuksen taustaa	6
2.2 Tutkimustehtävä ja – kysymykset	8
2.3 Tiedonhankinta ja tutkimusaineistot.....	9
2.4 Analyysitapa	10
3 TULKINTAKEHYS	12
3.1 Nuoruus elämänvaiheena	12
3.2 Nuorten päihteidenkäyttö Suomessa.....	15
3.3 Vanhemmuus	18
4 PÄIHTEET NUORTEN ELÄMÄSSÄ	21
5 VANHEMPIEN NÄKEMYKSET NUORTEN PÄIHTEIDEN KÄYTÖSTÄ.....	25
6. JOHTOPÄÄTÖKSET	28
7. POHDINTA.....	30
LÄHTEET	34
LIITTEET	38

1 JOHDANTO

Suomessa nuorten päihteiden käyttö on paljon puhuttu aihe. Siitä on erinäisiä tutkimuksia ja selvityksiä (ESPAD, Nuorten terveystapa tutkimus 2011 jne). Monesti tutkimuksista ovat jääneet puuttumaan päihteiden käytön taustat. Mitään yhtä tekijää ei ole löydetty. Tulokset viittaavat pitkälti siihen, että nuorten päihteiden käyttöön vaikuttavat niin biologiset, sosiologiset ja fysiologiset tekijät yhdessä.

Opinnäytetyöni on saanut ideansa ja lähtölaukauksensa kiinnostuksestani nuorten päihteiden käyttöön. Nuorten päihteiden käyttö on aina ajankohtainen ja siitä puhutaan paljon median tasolla.

Valomerkki puuttuu mahdollisimman varhaisessa vaiheessa alle 18 vuotiaiden nuorten rikolliseen toimintaan sekä heidän päihteidenkäyttönsä. Salossa Valomerkki-toiminta pohjautuu Kaarinassa kehitettyyn toimintamalliin. Toimintamallia toteuttavat yhteistyössä Salon kaupungin sosiaali-ja terveystapa palvelut, erityisnuorisotyö sekä Salon poliisi. Ensimmäinen puuttuminen saattaa olla esimerkiksi poliisin väliintulo ja sen seurauksena yhteydenotto kotiin. Poliisilta tieto tapahtuneesta toimitetaan sosiaalikeskukseen ja sieltä keskusteluja hoitaville ohjaajille. Vanhemmat voivat myös itse ottaa Valomerkkityöntekijöihin yhteyttä, jos he ovat huolissaan nuorensa päihteidenkäytöstä. Lisäksi tieto nuoren päihteiden käytöstä voi tulla koululta, sairaankuljetukselta tai nuorten kavereilta.

Salon kaupungissa on asukkaita 28.2.2011 mennessä 55 286 henkilöä (Salotietoa). Se sijaitsee Varsinais-Suomen maakunnassa, noin 60 km Turusta. Vuonna 2009 Salo koki suuren muutoksen kuntaliitoksen myötä. Salon kaupunkiin liitettiin yhdeksän ympärillä olevaa kuntaa (Muurla, Perniö, Kuusjoki, Särkisalo, Kisko, Kiikala, Halikko, Pertteli ja Suomenselä).

Salon peruskouluissa sekä lukioissa on toteutettu vuosina 2001, 2003, 2005, 2007 ja 2009 kouluterveyskysely. Peruskouluissa lomake on annettu täytettäväksi 8. ja 9. luokkalaisille ja lukiossa 1. ja 2. vuoden opiskelijoille. Jokaisesta

vuodesta on koottu yhtenäinen raportti, jossa on tarkasteltu sen vuotisia ilon ja huolenaiheita Salon seudulla nuorten keskuudessa. Peruskoulussa yksi huolenaiheista oli se, että vanhemmat tietävät yhä huonommin, missä heidän lapsensa viettävät viikonloppuisin aikaa. Toisena huolenaiheena oli laittomien huumeiden kokeilun lisääntyminen. Lukiossa huolen aiheiksi nousivat mm. humalahakuisenjuomisen lisääntyminen.(Kouluterveystutkimus).

Näistä lähtökohdista oli mielenkiintoista lähteä tarkastelemaan Valomerkki-lomakkeiden tietoja omassa kotikunnassani Salossa. Valomerkki-toiminnassa myös sosionomilla (amk) on oma tehtävänsä. Valomerkki -toiminnassa sosiaaliohjaaja haastattelee nuoria ja vanhempia. Lisäksi sosionomin (amk) ammattitaito ja osaaminen antaa valmiudet toimia ennaltaehkäisevästi nuorten päihdeidenkäyttöön, myös muissa tahoissa kuin suoranaisesti Valomerkki-toiminnassa.

2 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

2.1 Tutkimuksen taustaa

Opinnäytetyöni tullessa ajankohtaiseksi, mietin kovasti vaihtoehtoja. Tampereen alue tuntui minulle sen verran vieraalta paikalta, että toivoin tekeväni opinnäytetyöni kotiseudullani, Salossa. Päätettyäni tämän, otin yhteyttä Saloon moneen eri ihmiseen. Laitoin sähköpostia mm. kaupungin palvelujohtajalle sekä psykososiaalisten palveluiden johtajalle.

Muutamien viikkojen päästä minulla olikin valmiina yhteistyötaho sekä aihe opinnäytetyölleni Salon sosiaalikeskuksessa, Valomerkki-toiminnassa. Minulla oli alusta asti hyvin vapaat kädet opinnäytetyön suunnittelussa. Sain osallistua muutamana kertana Valomerkki-ohjausryhmään, jossa Valomerkki työntekijät ja muut tahot kuten poliisi, erityisnuorisotyö, koulukuraattorit sekä päihdetyöntekijät tapaavat. Tapaamisia on noin kahden-kolmen kuukauden välein.

Valomerkki-toiminta on aloitettu Salossa kokeiluna vuoden 2008 aikana ja 1.1.2009 lähtien malli on käytössä koko Salon alueella.

Nuoren päihteiden käytöstä tehdään aina lastensuojeluilmoitus. Sosiaalityöntekijä arvioi lastensuojelutarpeen selvityksen avulla, ohjataanko nuori Valomerkkiin. Valomerkissä nuorelle järjestetään keskustelutilaisuus, jossa on mukana päihdetyöntekijä sekä sosiaaliohjaaja ja nuoren huoltaja/huoltajat. He haastattelevat nuorta Valomerkki-keskustelulomakkeen avulla (liite 1). Haastattelu ja keskustelutilaisuudessa käydään läpi tapahtuma tai huoli, joka on johtanut ilmoituksen tekemiseen. Lisäksi keskustelussa pohditaan yhdessä päihteidenkäytön syitä ja seurauksia. Jos haastattelun jälkeen nuoresta jää jonkun asteinen huoli, haastattelijä tekee uuden lastensuojeluilmoituksen. Lastensuojellinen huoli voi liittyä nuoren terveyteen, kehitykseen tai kasvatusolosuhteisiin.

Huoli voi olla myös sellainen, että tarvetta ei ole lastensuojeluilmoitukseen, vaan huoli liittyy esimerkiksi nuoren elämänhallintaan. Tällöin nuori voidaan ohjata esimerkiksi Omin Jaloin-toimintaan.

Omin Jaloin -hanke on Lohjan kaupungin erityisnuorisotyön kolmivuotinen hanke, jossa kehitetään Omin Jaloin-toimintaa osana ehkäisevää lastensuojelua. Hanke toteutetaan vuosina 2009-2011. Useimmiten huoli koskee nuoren päihteiden käyttöä, mutta joskus huoli voi koskea esimerkiksi koulun käyntiä. Omin jaloin-toiminnan tavoitteena on lisätä toimintaan osallistuvan nuoren tietoisuutta omista voimavaroistaan ja mahdollisista riskitekijöistä Tavoitteena on lisäksi saada nuori ymmärtämään omien valintojen vaikutusta nykyhetkeen, sekä tulevaisuuteen. Lisäksi varhaista puuttumista sekä tukea pyritään tarjoamaan nuorelle ja hänen perheelleen. (Mäyrä 2011.)

Valomerkistä Omin Jaloin toimintaan ohjattua nuorta tavataan 5-6 kertaa, ja viimeisellä tapaamisella mukana on myös nuoren vanhemmat. Omin jaloin työntekijäksi valikoituu nuorelle se päihdetyöntekijä, joka on ollut mukana jo Valomerkki keskustelussa.

Nuorelle ja hänen vanhemmalleen Valomerkki tarjoaa tukea ja mahdollisuuden käsitellä asia yhdessä vastaavia tilanteita kohtaavien ihmisten kanssa. Ellei erityistä tarvetta ilmene, ensimmäinen kontakti viranomaisiin voi jäädä viimeiseksi.

Valomerkki jaetaan Salossa kahteen kokonaisuuteen; päihdevalomerkkeihin sekä nuorten tekemiin näpistykseen. Molemmissa käytetään pohjana samaa keskustelulomaketta. Nämä kaksi erottaa siitä, että näpistys keskusteluissa nuorta haastattelee koulukuraattori ja aikuissosiaalipuolen työntekijä. Päihdevalomerkissä haastattelee jo mainitsemani päihdetyöntekijä sekä sosiaaliohjaaja. Päihdevalomerkistä puhutaan silloin, kun nuori jää kiinni päihteiden käytöstä. Tutkimuksessani keskityn juuri päihdevalomerkeistä nousseisiin asioihin.

Tutkimuksen lähtökohdat olivat hyvät, sillä minulla oli jo valmis aineisto käytettävissäni. Aineisto oli hyvin laaja, minkä vuoksi rajasin aineistoa koskemaan tutkimuskysymystä. Lomakkeessa oli monia mielenkiintoisia kysymyksiä, joista nousi ideoita lopulliseen aiheen valintaan. Aineisto oli kattava ja suurin kysymys olikin, kuinka minun pitäisi muodostaa tutkimustehtäväni sekä tutkimuskysymykseni, jotta voisin käyttää aineistoa mahdollisimman tehokkaasti hyväkseni.

2.2 Tutkimustehtävä ja – kysymykset

Tavoitteenani on tutkia, mikä saa nuoren käyttämään päihteitä sekä tutkia nuorten ja vanhempien käsityksiä ja näkemyksiä päihteistä Valomerkki lomakkeiden avulla. Tavoitteena on saada näkyväksi nuorten päihteiden käytön syitä sekä nähdä, mitä vanhemmat ajattelevat lapsensa päihteiden käytöstä. Tehtävänäni on saada vastaukset tutkimuskysymyksiini Valomerkki lomakkeiden avulla.

Tutkijana tutkin ainoastaan lomakkeista nousseita asioita. Nuoret ovat vastanneet lomakkeiden kysymyksiin muutamia viikkoja päihteiden käytön kiinnijäämisen jälkeen. Tulokset eivät ole yleistettävissä muuten arvioon nuorten ajatuksista päihteiden osalta, vaan ne liittyvät yhden tilanteen osalta nousseisiin ajatuksiin.

Tutkimuskysymykset

1. Mikä merkitys päihteillä on nuorten elämään?
2. Kuinka vanhemmat suhtautuvat lapsensa päihteiden käyttöön?

Tutkimuskysymyksiini päädyin oman mielenkiinnon sekä Valomerkki työntekijöiden toiveiden pohjalta. Minun sekä työntekijöiden mielenkiinto kohdistui erityisesti siihen, kuinka tiukkoja vanhemmat ovat oman lapsensa päihteiden käytöstä, puututaanko siihen millään lailla.

2.3 Tiedonhankinta ja tutkimusaineistot

Aineistona minulla oli vuonna 2010 täytetyt Valomerkki haastattelut, jotka on tehty Salossa. Valomerkki-tapaamisissa on ollut aina läsnä kaksi haastattelijaa, nuori sekä nuoren huoltaja/huoltajat. Valomerkki-lomakkeiden täyttäneistä 16 oli poikia ja 35 tyttöjä. Vastaajien ikä oli 13-17 vuotta. Suurin osa täyttäjistä eli 23 nuorta oli 16 vuotiaita. 17 vuotiaita oli yhteensä 14 nuorta. 15 vuotiaita oli yhteensä yhdeksän. 14 vuotiaita oli kolme. Nuorimpia eli 13 vuotiaita oli vuonna 2010 vähiten joutunut Valomerkki-tapaamiseen. Heitä oli ainoastaan kaksi kappaletta. Jokaisessa ikäryhmässä eniten Valomerkki-tapaamisessa oli poikia. Yhteensä Valomerkki-tapaamisessa oli vuonna 2010 51 nuorta. Nuorista ainoastaan yksi oli Valomerkki tapaamisessa toista kertaa. Nuoret ovat kaikki uuden Salon kaupungin alueelta.

Valomerkin päihdevalomerkki-haastattelut ovat tehty vuonna 2010, tarkemmin aikavälillä 11.1–28.12.2010. Yhteensä päihdevalomerkkejä tehtiin 51 kpl.

Käytän aineistonani Valomerkki-lomakkeiden muutamia kysymyksiä, jotka koskevat tutkimustehtävääni sekä tutkimuskysymyksiäni. Nuorten kohdalla olen valinnut kysymykset miksi käytät päihteitä, kuinka usein käytät päihteitä, kuinka paljon käytät kerralla, mitä hyviä ja huonoja asioita päihteiden käyttö sinulle antaa.

Vanhempien kohdalla käytän kolmea kysymystä. Ensimmäinen on miten vanhemmat aikovat toimia jatkossa, saiko nuori teostaan rangaistuksen sekä miten perhe/vanhemmat suhtautuvat päihteiden käyttöön.

2.4 Analyysitapa

Laadullisessa tutkimuksessa voidaan käyttää monia erilaisia analyysitapoja ja niitä voidaan sekoittaa keskenään. Tutkimuksessani olen päätenyt sisällön analyysiin sekä teemoitteluun. Lisäksi olen kerännyt nuorten vastaukset tietyistä kysymyksistä havaintomatriisiin, jonka avulla olen saanut selkeän kuvan tutkimastani asiasta.

Olen analysoinut lomakkeiden tiedot käyttäen apuna sisällön analyysiä. Sisällön analyysin tarkoituksena on esittää tutkittavasti ilmiöstä mahdollisimman selkeä, yleinen ja tiivistetty kuvaus. Sisällön analyysin avulla voidaan analysoida dokumentteja objektiivisesti sekä systemaattisesti. Mikä tahansa kirjalliseen muotoon tehty materiaali voi olla dokumentti esimerkiksi kirjat, haastattelu, puheet, dialogit, raportit yms. Sisällön analyysin avulla tieto saadaan järjestetyksi ja pelkistetyksi ainoastaan johtopäätöksiä varten. Tästä johtuen sisällön analyysia pidetään joskus kriittisenä tutkimusmenetelmänä. Aineistoa voidaan pelkistää hyvin tiiviiksi paketiksi, jonka johdosta tutkija ei pysty tekemään mielekkäitä johtopäätöksiä, vaan esittää ne ainoastaan tuloksina. Teemoittelun avulla saadaan tutkimusaineistosta esiin tutkimusongelmaa vastaavia teemoja. (Tuomi & Sarajärvi 2009 103-104, Eskola & Suoranta 1998 14-15)

Aineistolähtöiseen analyysiin kuuluvat kolme vaihetta: aineiston redusointi eli pelkistäminen, klusterointi ja abstrahointi. Aineiston redusoinnilla tarkoituksena on karsia dokumentista kaikki epäoleellinen tutkimukseen nähden pois. Seuraavaksi aineisto klusteroidaan eli ryhmitellään. Ryhmittelyssä aineistosta käydään tarkasti läpi alkuperäisilmaukset, jonka jälkeen aineistosta etsitään samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia. Samankaltaisuudet luokitellaan omiin ryhmiinsä ja nimetään ryhmä sitä kuvaavalla käsitteellä. Viimeisenä vaiheena on abstrahoin-

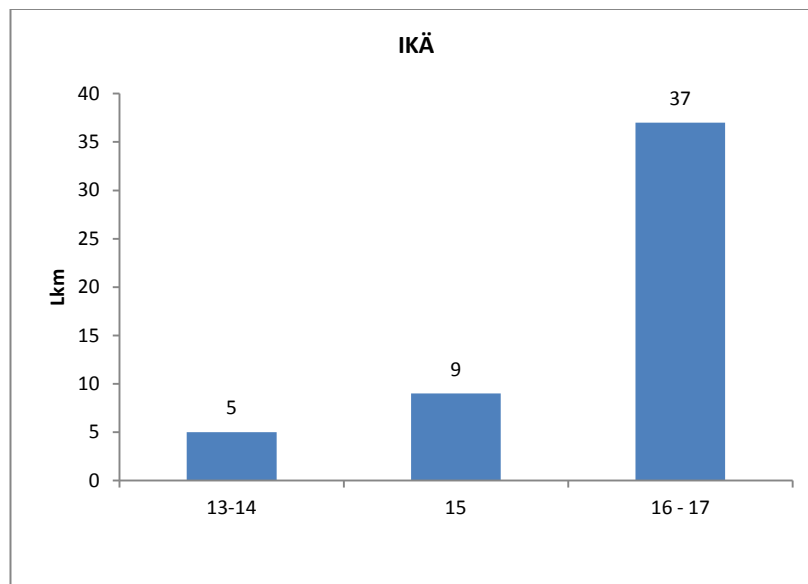
ti. Abstrahoinnissa eli käsitteellistämässä erotetaan oleellinen tieto tutkimuksen kannalta ja valitun tiedon pohjalta muodostetaan teoreettisia käsitteitä. (Tuomi & Sarajärvi 2009 108-109.)

Olen ensin lukenut kaikki 51 lomaketta läpi, jonka jälkeen olen valinnut lomakkeesta ne kysymykset, jotka vastaavat tutkimustehtävääni. Tämän jälkeen olen ottanut jokaisen valitsemani kysymyksen tarkasteltavaksi. Ensin olen redusoinut, eli karsinut kaiken epäoleellisen vastauksista pois. Tämän jälkeen olen ryhmitellyt eli klusteroinut vastaukset. Tässä olen käyttänyt apunani havaintomatriisia, jonne olen vastaukset kerännyt. Vastaukset muodostivat erilaisia teemoja, joita lähdin analysoimaan.

Lisäksi olen jaotellut nuorten iät kolmeen eri luokkaan. Luokat ovat 13-14 ikävuotta, 15 vuotta sekä 16-17 vuotiaat. Nuoren täyttäessä 15 vuotta, hänen elämässään tapahtuu paljon muutoksia. Nuori on rikosoikeudellisessa vastuussa täytettyään 15 vuotta. Lisäksi hänellä on mahdollisuus mopokorttiin, hän voi solmia ja purkaa työsopimuksen itsenäisesti sekä hän voi toimia oikeudessa todistajana. (Laki lasten puolella 2010.) Näin ollen 15 vuoden molemmiin puoliin tapahtuu varmasti paljon nuorten elämässä.

Jakauman perusteella nuorista viisi on 13-14 vuotiaita, yhdeksän 15 vuotiaita ja 37 nuorta 16-17 vuotiaita. (taulukko 1)

TAULUKKO 1: Haastateltujen nuorten ikä

Jokaisella nuorella oli haastattelussa mukana ainakin yksi vanhempi. Tutkijana en nähnyt vastausten perusteella suurta vaikutusta siihen, oliko nuoren mukana äiti tai isä, koska vanhempien osuus haastattelussa oli mielestäni huomattavasti pienempi kuin nuorten.

3 TULKINTAKEHYS

Nuoruutta pidetään yhtenä elämän tärkeimpänä vaiheena. Nuoruudessa oma identiteetti kehittyy ja silloin otetaan vielä muutama askel, ennen kuin siirrytään aikuisuuteen. Nuorena ensimmäinen päihdekokeilu tulee ajankohtaiseksi ja silloin myös kaveripiiri muodostuu entistä tärkeämmäksi.

3.1 Nuoruus elämänvaiheena

Joidenkin tutkijoiden mielestä nuoruutta on hyvin vaikea määrittää. Eri tieteenalat ovat tästä eri mieltä. Psykologia tarkastelee nuoruutta fyysisten ja psyykkisten toimintojen kautta. Psykologian kautta ovat määrittyneet elämänkaarivaiheet. Sosiologia näkee nuoret subjekteina toimijoina tai objekteina. Kasvatustiede tutki nuoria omista lähtökohdistaan. (Rosblom ym. 1994 9.) Jotkut tutkijat ovat hyvinkin erimieltä nuoruus-käsitteestä. Musgrove (1964) ajattelee, että ko-

ko nuoruus on vain tutkijoiden kehittämä luomus, jolla ei ole minkäänlaista vastinetta todellisuudessa.

Nuoruutta pidetään siirtymävaiheena eli transiiovaiheena lapsuudesta aikuisuuteen. Tämä vaihe alkaa murrosiästä, jolloin lapsen fyysiset ominaisuudet muuttuvat kohti aikuisuutta. Keskimääräinen ikä murrosiän alkamiselle on tytöillä noin 12 vuotiaana ja pojilla hieman myöhemmin. Myöhäisimmillään murrosikä voi alkaa vasta 16 vuotiaana. (Anttila ym. 2006 127.)

Nuoruutta voidaan jakaa eri teoreetikkojen mukaan erilaisiin vaiheisiin. Hägglundin, Pylkkäsen ja Taipaleen (1978) mukaan nuoruus voidaan jakaa kolmeen vaiheeseen: nuoruusiän varhaisvaiheeseen, nuoruusiän keskivaiheeseen sekä nuoruusiän loppuvaiheeseen. Nuoruusiän varhaisvaihe alkaa 13-16 vuotiaana ja siitä puhutaan ihmissuhteiden kriisin aikana. 16-19 vuotiaana nuorella on identiteettikriisin aika, jossa korostuvat omien rajojen kokeileminen, ihastumisen kokemuksia sekä minäkokemuksen selkeyttämistä. Nuoruusiän loppuvaiheessa on ideologisen kriisin vaihe (19-20/25 vuotiaana). Se on niin sanottu seestymisvaihe, jossa nuori aloittaa itsenäisen elämän ja nuoren ajattelun kohteena on oma asema yhteiskunnassa ja maailmassa. (Dunderfelt 1995 92.)

Vastaavasti Havighursti (1972) nimeää nuoruuden kehitystehtäville kahdeksan tehtävää: uusien suhteiden luominen ikätovereihinsa molempiin sukupuoliin, omien fyysisten ominaisuuksiensa hyväksyminen, avioliittoon ja perhe-elämään valmistautuminen, emotionaalisen itsenäisyyden omaksuminen, valmistautuminen työelämään, ideologian sekä maailmankatsomuksen kehittäminen sekä vastuullisen, sosiaalisen käyttäytymisen omaksuminen (Lyytinen ym. 1997 259; Dunderfelt 1997 94-95).

Suomessa nuorten on katsottu olevan pääsääntöisesti 15-24 vuotiaita (Mäki-Kulmala 1989). Nuoruutta pidetään yhtenä tärkeimpänä elämän vaiheena. Nuoruus on myös hyvin pitkä ajanjakso, ja siinä tapahtuvien muutosten myötä sitä on jaettu eri vaiheisiin: varhaisnuoruuteen (11-14 ikävuotiaat), keskinuoruuteen (15-18) sekä myöhäisnuoruuteen tai varhaisaikuisuus. (19-25 ikävuotiaat) Nuo-

ret kehittyvät hyvin eri tahtiin näiden ikä vuosien välillä. (Lyytinen ym. 1997 256-257.)

Erityisesti varhaisnuoruudessa nuorella tapahtuu niin fyysisiä kuin psyykkisiäkin muutoksia. Nuoren kehon kuva muuttuu, motoriset kyvyt sekä aivojen toiminta muuttuvat. Suurin osa puberteetti iän muutoksista johtuu perimästä ja hormonitoiminnan muutoksista. Varhaisnuoruudessa kasvuhormonin erityys lisääntyy ja nuori kokee kasvupyrähdyksen. Silloin paino ja pituus kiihtyvät. Pojilla testosteronin erityys nousee, joka aiheuttaa äänen madaltumisen, siemensyöksyt sekä parrankasvun. Tyttöillä vastaavasti estrogeenin erityys nousee, jolloin lantio levenee, kuukautiset alkavat ja rinnat kasvavat. (Anttila ym. 2006 127.)

Nykyään myös media vaikuttaa paljon nuorten ajatteluun ja heidän tekemisiinsä. Nopeat kehon muutokset saattavat ensin järkyttää nuorta. Tv-ohjelmissa ja lehdissä näkyy nuoren mielestä fiksumpia, kauniimpia, muodikkaampia sekä taitavampia henkilöitä, mitä nuori itse sillä hetkellä itsestään kokee. Nuori saat-
taa järjen tasolla ymmärtää, että kaupallinen maailma on suurenneltua ja valheellista, mutta sen sisäistäminen saattaa viedä aikaa. (Hermanson & Martsola 2006 20-21.)

Myös ajattelun tasolla tapahtuu paljon muutoksia. Jean Piaget käsittelee lapsen ajattelun kehitystä. Teorian taustalla on käsitys siitä, että ajattelu kehittyy vaiheittain ja jokainen alempi vaihe on edellytys ylemmän tasolle. Piaget'n mukaan lapsen ajattelua suuntaa sisäiset mallit eli skeemat. teoria (Lyytinen ym. 1997 232.)

Piagetin teorian mukaan, nuoren ajattelu kehittyy formaalisten operaatioiden tasolle. Tällöin nuoren ajattelu saattaa muuttua lapsuuden induktiivisesta päätelystä deduktiiviseen päättelyyn. Induktiivisella päättelyllä tarkoitetaan, että yleiseen sääntöön päästään yksittäisten kokemusten kautta, Vastaavasti deduktiivisessa päättelyssä nuori osaa ajatella yleisiä lainalaisuuksia, kun hän ratkaisee yksittäisiä ongelmia. Jokainen nuori ei kuitenkaan välttämättä koskaan saavuta formaalista tasoa. (Anttila ym. 2006 132.)

Keskinuoruudessa nuori alkaa yhä enemmän miettiä ja pohtia mihin minä kuulun ja mitä varten minä olen olemassa. Nuori alkaa vähitellen rakentaa omaa identiteettiään, joka ei välttämättä kehity yhtenä pyrähdysenä. Matkan aikana nuori saattaa kokea erilaisia kriisejä ja sitoutumisvaiheita. (Anttila ym 2006 141.)

Ennen murrosiän alkamista nuoren tärkein ryhmä on oma perhe. Murrosikään tultaessa kaverit sekä erilaiset vertaisryhmät alkavat tulla yhä tärkeämmiksi. Vertaisryhmä voi olla harrastusporukka, koulukaverit tai vaikka naapurissa asuvat nuoret. Nämä ryhmät ovat useimmiten ydinryhmä, jotka viestittävät esimerkiksi pukeutumisellaan kuuluvansa ryhmään. Murrosiän aikana kavereiden mielipiteet saattavat olla myös tärkeämpiä kuin vanhempien. Joskus nuori saattaa olla ristiriidassa siinä, kumpi painaa enemmän vanhempien vai kavereiden mielipide. Kaikissa perheissä ei kuitenkaan murrosikäinen nuori herätä mitään erikoisia muutoksia. (Rosblom ym. 1994 37-38, Anttila ym 2006 136-138.)

3.2 Nuorten päihteidenkäyttö Suomessa

Suomessa nuorten päihteiden käyttöä tutkitaan kahdella valtakunnallisella tutkimuksella. Ensimmäinen on Kouluterveys-kysely ja toinen on Nuorten terveys-tapatutkimus, jonka toteutuksesta vastaa Sosiaali- ja terveysministeriö. Lisäksi Euroopan laajuisesti on käytössä Eurooppalainen koululaistutkimus eli ESPAD. (Salasuo & Tigerstedt 2007 9.)

Nuorten terveystapatutkimuksen (2009) tulosten perusteella ensimmäinen alkoholikokeilu tapahtuu usein murrosiässä eli noin 12–16 vuoden iässä. 20 % 14 vuotiaista tytöistä ja 16 % saman ikäisistä pojista käyttivät alkoholia kerran kuukaudessa tai useammin. Vastaavasti 16-vuotiaista pojista 44 % ja tytöistä 49 % käyttivät alkoholia kerran kuussa tai useammin. (Nuorten terveystapatutkimus 2009 37.)

Kansainvälisissä tutkimuksissa suomalaisnuoret ovat kärkisijoilla humalajuomisen suhteen. Erityisen huolissaan ollaan tyttöjen alkoholin käytön lisääntymisestä, erityisesti 16 ikävuoden aikana. (Pietilä 2006 62.)

Eurooppalaisen koululaistutkimuksen (2009) mukaan alkoholin kokeilu ajoittuu useimmiten 13–14 ikävuoteen (Metso ym. 2009, 23). Yksi syy alkoholin kokeiluun voi olla, että tässä iässä nuori siirtyy yläasteelle. Yläaste on monelle nuorelle suurten muutosten aikaa. Kansainvälistä vertailua tehdessä voidaan todeta, että suomalaisten nuorten humalajuominen on edelleen yleisempää kuin Euroopan maissa keskimäärin (Ahlström & Karvonen 2010, 132).

Vuonna 2007 Eurooppalaisen koululaistutkimuksen (ESPAD) mukaan 77 % suomalaisnuorista oli käyttänyt alkoholia viimeisen 12 kuukauden aikana. Vastaavasti muualla maailmassa 82 % nuorista käytti alkoholia viimeisen 12 kuukauden aikana. Suomalaisnuorista päihtyneenä viimeisen 12 kuukauden aikana oli ollut 45 % ja muualla maailmassa luku oli 39 %. (ESPAD 2007.

Alkoholia käyttävät 16–17-vuotiaat nuoret juovat alkoholia keskimäärin pari kertaa kuukaudessa (noin 30 % nuorista). Nuorten kouluterveyskysely (2010) osoittaa, että lukion 2.-luokkalaisista pojista 32 % ja tytöistä 37 % juovat alkoholia pari kertaa kuukaudessa. Harvemmin juovien osuus oli pojissa 15 % ja tytöissä 18 %.

Suomalaisten nuorten alkoholin käytöstä on tutkittua tietoa jo lähes 60 vuoden takaa. Ensimmäiset niistä tehtiin pääkaupunkiseudulla oleville nuorille. Vuonna 1951 helsinkiläisistä 15-17 vuotiaista pojista oli raittiita 88 % ja tytöistä 90 %. Nämä tutkimukset sekä niiden tulokset viittaavat siihen, että nuorten juominen on muuttumassa kahteen eri suuntaan. Aiempaa suuri osa nuorista pidättyy juomisesta kokonaan tai he rajaavat alkoholin käyttönsä tiettyihin tilanteisiin. (Ahlström & Karvonen 2010, 129-130.)

Päihteiden käytön aloittamisiän on arvioitu laskeneen suomalaisnuorten keskuudessa 1970-luvun lopulta 1990-luvulle. Juomistapa suomalaisnuorilla on humalahakuisempaa kuin muihin Euroopan maihin verrattuna sekä alkoholin ja lääkkeiden sekakäyttö on meillä yleisempää, kuin muualla Euroopassa. (Marttunen & Kiianmaa 2003: 100.)

Huoli nuorten alkoholin käytöstä on hallinnut alkoholipoliittista keskustelua, vaikka alle 20-vuotiaat eivät ole eniten juova ryhmä. Nuorten alkoholinkäyttö on kuitenkin lisääntynyt ja humalahakuinen juominen on yleistynyt. Mietojen juomien lisäksi on tullut kuvioon myös väkevät juotavat. (Orjasniemi 2007: 73-74.)

Mitä nuorempana alkoholinkäytön aloittaa, sitä enemmän se saattaa lisätä riskiä ongelmakäyttöön myöhemmällä iällä. Erilaisissa tutkimuksissa on tullut ilmi, että ennen 14 vuoden ikää aloitettu juominen lisää huomattavasti ongelmakäytön riskiä. Tapa jatkaa varhain aloitettua alkoholinkäyttöä selittyy monien seikkojen perusteella. Nuoruusikä on oppimisen aikaa ja varhainen alkoholin käytön aloittaminen pohjustaa elämäntapaa, jossa alkoholi kuuluu vapaa-ajan viettoon sekä hauskanpitoon. Tunteet opitaan hukuttamaan alkoholiin sekä humalaan, eikä omia tunnetiloja välttämättä opita säätelemään. (Pitkänen & Pulkkinen 2003: 12-29.)

Murrosikä on yleensä se ikä, jossa nuori testaa yhteiskunnan ja vanhempien rajoja. Myös nuorten ystäväillä on tässä kohtaa suuri merkitys. Nuorelle tulee tarve näyttää omaa ”aikuisuuttaan” ja uskallustaan kaveripiirille. Tässä kohtaa vanhempien suurin huolenaihe, alkoholi saattaa tulla kuvioihin. Tämä riippuu siitä, millainen suhde kaveriporukalla on päihteisiin ja niiden käyttöön. (Riskikäyttäytyminen 2011.)

Lisäksi aikaisemmat tutkimukset osoittavat, että nuoret yrittävät vahvistaa sosiaalisuuttaan juomalla alkoholia. Hauskanpito ja yhteishengen luominen ovat usein syinä nuorten juomiselle. (Maunu & Simonen 2010 88)

Suomessa lainsäädäntö määrittelee pitkälle alkoholin myyntiä, anniskelua ja ostoa. Vuonna 1969 Suomessa muutettiin alkoholilakia, jonka seurauksena nuorten alkoholin käyttö lisääntyi, Lain myötä olutta ja viinejä sai myydä 18 vuotta täyttäneelle, kun ennen ikäraja oli ollut 21 vuotta. Ravintoloissa ja baareissa 18 vuoden ikäraja pysyi ennallaan. Väkevien juomien ostoon ikäraja alhaistettiin 20 vuoteen, kun aikaisemmin se oli ollut 21 vuotta. (Ahlström 2006 79)

Yhteiskunnassa alkoholin osto- ja myynti rajat viestittävät jotakin nuorille ja vanhemmille. Lähes jokaisessa länsimaassa on säädetty lait koskemaan mm. alkoholiuomien anniskelua ja myyntiä. Rajojen tarkoituksena on suojella lasta tuotteiden haitalliselta vaikutukselta. (Ahlström 2006 77-78.

3.3 Vanhemmuus

Vanhemmaksi tuleminen on suuri muutos tavalliseen parisuhteeseen. Vanhemmuus tuo mukanaan paljon vastuuta. Muutos vanhemmuuteen on niin suuri, että sitä kannattaa pohtia jo ennen lapsen syntymistä (Kemppinen & Rouvinen-Kemppinen 2004 41).

Yllätystä nuorissa vanhemmissa saattaa herättää vauvan vaativuus. Ensin vauva on hyvinkin iloinen ja nauravainen ja toisena päivänä vauva itkee yöt. Yleensä pienellä vauvalla syy itkuun on todellinen, koska pieni vauva ei osaa vielä kiukutella. Vauva kommunikoi itkemällä ja silloin siihen on aina jokin syy. (Kemppinen & Rouvinen-Kemppinen 2004 5, 11.)

Monet vanhemmat varmasti miettivät, millaiset ovat hyvät vanhemmat. Hyvä vanhempi kykenee rakastamaan sekä vastaanottamaan rakkautta. Lisäksi hänellä on kyky antaa ja pyytää anteeksi. Hän voi olla tarvittaessa jämpä ja tiukka, mutta ei missään nimessä negatiivisella tavalla. (Kemppinen & Rouvinen-Kemppinen 2004 53.) Lapsi tarvitsee turvallisuutta. Lapsen tulee voida luottaa siihen, että koti on turvallinen paikka olla ja elää (Järvinen ym. 2007 87).

Vanhemman ja lapsen välinen, molemminpuolinen kiintymys sekä biologinen vahva side antavat hyvän lähtökohdan lapsen vaikuttamiseen. Vanhempi voi vaikuttaa lapseensa monin eri tavoin. He voivat vaikuttaa joko tietoisesti, tahtomattaan sekä mahdollistamalla, estämällä ja rajoittamalla. Tietoisesti vanhemmat voivat vaikuttaa lapseensa mallin avulla esimerkiksi miten polkupyörällä ajetaan. Tahtomattaan vanhemmat voivat vaikuttaa oman mallinsa avulla esimerkiksi vanhemmuudesta, sukupuolieroista, parisuhteesta, rahan käytöstä sekä hyvät käytöstavat. (Lyytinen ym. 1997 148-149.)

Lapselle ja nuorelle vanhemmat ja perhesuhteet ovat vain yksi osa sosiaalisia suhteita. Kuitenkin kulttuurillisesti ja psykologisesti ne ovat ainutkertaisia. Nyky-yhteiskunnassa kummatkaan eivät ole itsestään selvyyksiä. (Forsberg & Nätkin 2003 60.) Erityisesti isähahmon puuttuminen on todettu vaikuttavan negatiivisesti poikien kehitykseen (Lyytinen ym. 1997 141). Myös Pulkkinen (2002) on todennut teoksessaan, että lapsen hyvä suhde isäänsä tukee tämän kehitystä myöhempää elämää varten.

Vuonna 2005 Mannerheimin lastensuojeluliitto teetti selvityksen, jonka tulosten perusteella 33 % haastatelluista aikuisista sallisi alle 18 vuotiaiden alkoholiko-keilut kavereiden seurassa. Lisäksi 30 % oli sitä mieltä, että viimeistään 15 vuotias nuori voi ottaa kotona ensimmäisen lasillisen. Tutkimusta varten oli haastateltu 542 kpl 30-64-vuotiasta henkilöä. (Kuusankoski 2005.)

Vanhempien läsnäolo tuo lapselle turvallisuutta sekä luottavaisuutta. Luottavaisuuden vanhemmat voivat menettää esimerkiksi avioerotilanteissa, jossa lapsi voi tuntea itsensä yksinäiseksi ja turvattomaksi. Avioerotilanteet ovat Suomessa yleisimpiä muihin maihin Euroopan maihin verrattuna. Avioliittoja solmitaan vuosittain n. 25 000. Niistä n. 14 000 päättyy eroon keskimäärin. (Pulkkinen 2002 129.)

Nuorelle turvallisuuden tunteen kokeminen on tärkeä asia. Nuorilla saattaa olla salaisia pelkoja liittyen sotiin tai ympäristöuhkiin. Aikuisen olisi tärkeää puhua peloista nuorten kanssa ja antaa heille toivoa. Nuorta pitäisi rohkaista puhumaan hänelle läheisen henkilön kanssa. Monet nuoret purkavat pelkojaan ja ahdistuksiaan toiminnalla. He saattavat liittyä jopa joihinkin aktivistiryhmiin. (Rosblom 1994 125-126.)

Lain mukaan (esimerkiksi päihdehuoltolaki) alaikäinen ei saa käyttää päihteitä. Eskelisen (2000) mukaan yhteiskunnassamme puhutaan jo lapsijuoppoudesta. Tällaista käsitettä ei välttämättä olisi, jos kunnioittaisimme ja noudattaisimme lakeja. Eskelinen toteaa vielä, että liian usein vanhemmat ovat niitä, jotka hank-

kivat alkoholia alaikäisille nuorilleen esimerkiksi synttäreitä, juhlia tai bileiltoja varten.

Jokaisella vanhemmalla on varmasti oma tavoitteensa siitä, minkälaiseksi haluaa lapsensa kasvattaa. Lasten kasvatuksen päämäärä on jonkin verran muuttunut yhden sukupolven aikana. Jos kysymme suuren ikäluokkien vanhemmilta, mitkä olivat heidän päämääränsä kasvattajina, vastaus olisi varmasti selvä. He haluavat kasvattaa lapsistaan kunnon kansalaisia. Nykyajan vanhemmat vastaisivat, että he toivoisivat lapsensa olevan edes kohtuullisen onnellisia. (Eskelinen 2000 133.)

Vanhemmuuden roolikarttaa käytetään työvälineenä erityisesti perhekuntoutuksessa, mutta siitä on myös apua vanhemmille ihan keskustelun virittämisessä. Roolikartassa vanhemmuus esitetään visuaalisesti, jossa näytetään vanhemmuuden viisi pääroolia. Pääroolit ovat, rajojen asettaja, rakkauden antaja, huoltaja, ihmissuhdeopettaja sekä elämän opettaja. (Vanhemmuuden roolikartta 1999.)

Joillakin vanhemmilla saattaa vanhemmuus olla pahasti hukassa. Vanhemmat eivät välttämättä tiedä, mikä on heidän roolinsa vanhempina. Tässä kohdassa vanhemmuuden roolikartta on hyvä väline selkeyttämään sitä.

Vanhempien kasvatusote on viime vuosikymmeninä hieman löysentynyt. Vanhempia on peloteltu erilaisilla kasvatustraumoilla, ja heille on vakuutettu, että lapsen tulee aina viihtyä. Lapsella tulisi olla kivaa, ja että lapsella on vain oikeuksia. Tämä saattaa johtaa siihen, että aikuiset eivät uskalla enää olla mitään mieltä asioista. He eivät enää uskalla ottaa kantaa, eikä uskalla sanoa, jos joku asia on heidän mielestään väärin. (Eskelinen 2000, 86.)

Maailmassa on kuitenkin asioita, joissa vastuuta ei voi jättää yksin lapselle vaan aikuisen täytyy kantaa se. Aikuisen täytyy kestää ja ottaa vastaan lapsen mielihäiriö. Rajojen asettaminen ja rikkeisiin puuttuminen on lapsen välittämistä ja kunnioittamista. Lapsi on suunnattoman arvokas ja hän on ansainnut aikuisen huomion, ja sen että hänelle tarvittaessa asetetaan rajat. (Eskelinen 2000, 29.)

Lapsi ja nuori havainnoivat vanhempiaan hyvin tarkasti. Vanhempien arvot välittyvät hänelle varhain, jopa sanattomasti. Jos vanhemman tai molempien vanhempien viikonloput kuluvat sohvalla olut- tai siideripullo kädessä, ei ole ihme, että nuori tekee samoin kavereidensa kanssa. Jos nuorella ei ole minkäänlaisia sääntöjä tai rajoituksia, kuinka hänellä sitten voisi olla alkoholin juomista koskevia sääntöjä? (Ahlström 2006,84.)

4 PÄIHTEET NUORTEN ELÄMÄSSÄ

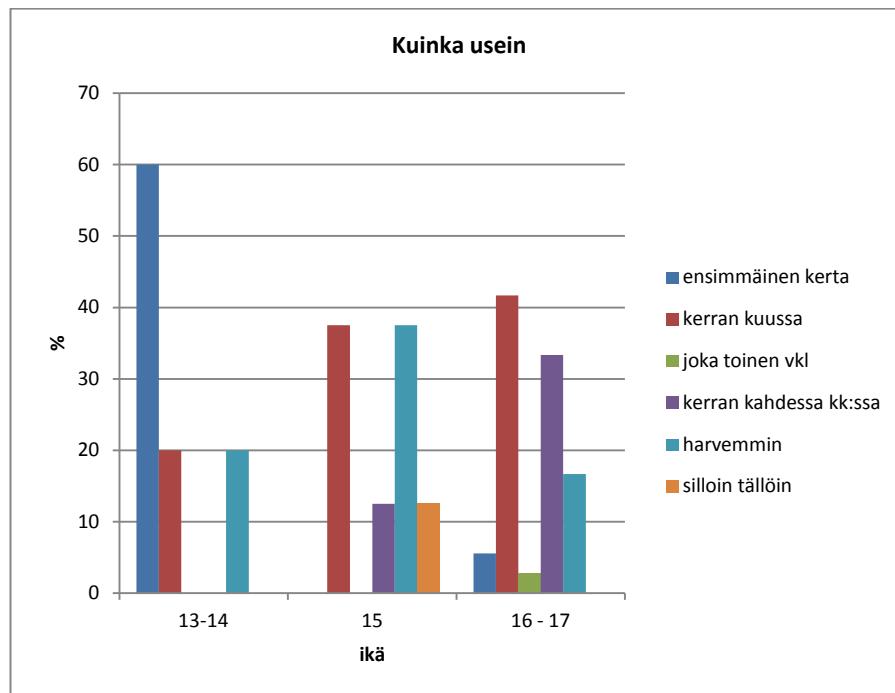
Ensimmäinen tutkimuskysymykseni oli, mikä merkitys päihteillä on nuorten elämässä. Lähdin tarkastelemaan viittä valomerkin kysymystä liittyen tähän tutkimuskysymykseeni.

Käyttämäni jakaumat olivat 13-14 vuotiaat, 15 vuotiaat sekä 16-17 vuotiaat. Luokkia tuli yhteensä siis kolme. Valomerkki-lomakkeesta tarkastelin kysymystä, kuinka usein nuoret käyttävät päihteitä (kysymys nro 3).

Jokaiselle 13-14 vuotiaalle päihteiden käyttö oli ensimmäinen kerta, heidän jäädessään siitä kiinni. Vastaavasti 15 vuotiaista kolmea kertoi käyttävänsä päihteitä noin kerran kuussa. Yksi 15 vuotias sanoi, että hän käyttää päihteitä kerran kahdessa kuukaudessa, kolme kertoi käyttävänsä harvemmin ja yksi silloin tällöin. Nuoren vastatessa harvemmin, vastaukset olivat mm. 2-3 krt vuodessa, kerran vuodessa, ainoastaan juhlapäivinä, pari kertaa vuodessa sekä 2-4 kuukauden välein.

16-17 vuotiaista ainoastaan kahdella juuri tämä kerta oli päihteiden käytön ensi kosketus (heidän omien sanojensa mukaan). Peräti 15 nuorta 16-17 vuotiaista kertoi käyttävänsä päihteitä kerran kuukaudessa. Kerran kahdessa kuukaudessa käyttäviä oli 12 nuorta. Harvemmin, kuin kerran kahdessa kuukaudessa käyttäviä oli 6 nuorta. Yksi nuori kertoi käyttävänsä joka toinen viikonloppu. Kaksi nuorta jätti kokonaan vastaamatta tähän kysymykseen. (taulukko 2).

TAULUKKO 2: Kuinka usein nuoret käyttävät päihteitä

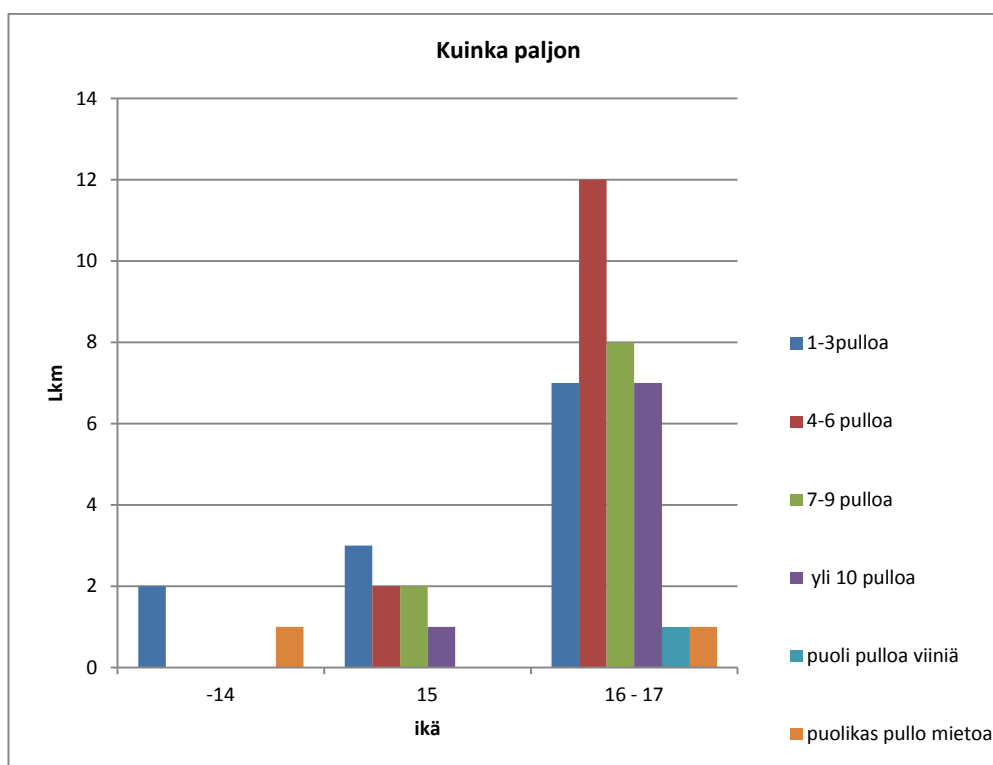

Seuraava kysymykseni, jota lähdin tarkastelemaan oli, kuinka paljon kerralla nuoret juovat päihteitä (taulukko 3, kysymys nro 4). 13-14 vuotiailla alkoholin käyttö oli onneksi vähäistä. Täytyy muistaa, että jokaiselle tämän ikäiselle nuorelle tämä oli ensimmäinen päihteiden kokeilu kerta, ja määrä kertoo siis sinä iltana juodun alkoholin määrän. Tämän ikäryhmän nuorista kaksi kertoo juoneensa 1-3 pullollista mietoa juomaa kerralla. Mieto alkoholi tässä kohtaa tarkoittaa, siideriä tai olutta. Yksi nuori kertoo juoneensa puolikkaan pullon mietoa viiniä. Nuori ei osannut tarkemmin kertoa, mitä viiniä hän oli tarkkaanottaen juonut. Jokainen ikäryhmä ilmoitti juodun alkoholimäärän pulloina eikä välttämättä sitä, onko pullossa ollut väkevää vai mietoa alkoholi juomaa.

15 vuotiaista nuorista kolme kertoo juoneensa puoli pulloa mietoa viiniä. Kaksi nuorta tästä ikäryhmästä kertoo juoneensa 4-6 pulloa. 7-9 pulloa alkoholia kertoo juoneensa myös kaksi nuorta. Yksi nuori kertoo juoneensa yli 10 pulloa alkoholia. Yksi nuori jätti vastaamatta tähän kysymykseen.

16-17 vuotiailla oli eniten hajontaa alkoholin määrässä kerrallaan juotuna. Seitsemän kappaletta tämän ikäryhmän nuorista kertoo juoneensa 1-3 pulloa, 12 nuorta kertoo juovansa 4-6 pulloa. Nuorista kahdeksan kertoo juovansa kerralla noin 7-9 pulloa ja peräti seitsemän kertoo juovansa yli 10 pulloa. Yksi nuori kertoi juoneensa puoli pulloa viiniä ja yksi nuori oli tarkentanut juoneensa pullon mietoa viiniä.

TAULUKKO 3: Kuinka paljon nuoret käyttävät päihteitä.

Seuraavina kysymyksinä oli mitä hyviä ja huonoja asioita päihteiden käyttö sinulle antaa sekä miksi nuori oli käyttänyt kiinnijäämishetkenä päihteitä. Tässä kohtaa en käytä ikäluokitteluja, koska kaikilla nuorilla oli samantyyppisiä vastauksia. En nähnyt luokitellun olemassa olon vaikuttavan tuloksiin millään lailla.

Ensin tarkastelin kysymystä, mitä hyviä asioita päihteiden käyttö sinulle antaa (kysymys nro 8). Tässä kohtaa käytin hyväkseni teemoittelua. Aineistosta nousi selkeästi viisi teemaa: olotilan muutos, ajan kulua, sosiaalisuutta, arjesta irtautuminen ja ei mitään.

Olotilan muutosta koki 15 nuorta 51:stä. He kertoivat saaneensa hetkellisen hyvän olon tai hauskemman olotilan. Lisäksi yksi kertoi saaneensa iloisen olon, eikä halunnut olla kaveripiiristä ainoa, joka ei juo. Yhden nuoren mielestä hänestä tulee paljon rentoutuneempi kun juo alkoholia. Eräs nuori totesi, että alkoholin juominen on vaan niin kivaa ja se on ainoa keino pitää hauskaa. Lisäksi päihteiden käyttö kuuluu hänen mielestään nuoruuteen. Esiin nousi myös, että päihtyneenä saa enemmän parempia ideoita.

Toisena teemana nousi esiin, että nuorten mielestä alkoholin käyttö ei aiheuta mitään hyviä asioita. 14 nuorta oli sitä mieltä, että alkoholin käyttö ei aiheuta mitään hyvää. Lisäksi kolme nuorta kertoi, että he eivät tiedäneet aiheuttaako se jotakin hyvää. Kolmantena teemana esiin nousi, että päihteiden käyttö on hyvää ajankulua. Eräs nuori totesi, että ”ilta menee hyvin tissutellessa kaljaa”. Neljäs teema oli sosiaalisuus. Eräs nuori kertoi ottavansa lähinnä kavereiden seurana. Nuoret olivat myös sitä mieltä, että alkoholia nauttiessa tutustuu helpommin uusiin ihmisiin. Viimeinen eli viides teema oli arjesta irtautuminen. Kaksi nuorista oli sitä mieltä, että alkoholia juodessa tulee aikuismaisempi olo, eikä ole enää ”pikku-lapsi” olo.

Viimeisenä kysymyksenä oli, mitä ikäviä asioita päihteiden käyttö sinulle antaa (kysymys nro 9). Teemoittelu oli myös hyvä vaihtoehto tässä kohdassa. Teemoiksi nousivat olotilan muutos, viranomaiset, rahan meno, ei mitään sekä ihmissuhdeongelmat.

Olontilan muutosta koki 17 nuorta 51:stä. Suurimmalla osalla näistä 17:sta suurin haitta oli omien sanojen mukaan krapula. Omasta mielestäni erittäin huolestuttavaa oli, että eräs 17 vuotias nuori kertoi ottavansa krapularyypyn aamuisin, jos on edellisenä iltana juonut runsaasti. 10 nuorta kertoi potevansa hetkellistä pahaa oloa aamuisin, jos on edellisenä iltana juonut. Lisäksi kaksi vastaajaa kertoi kärsivänsä ainoastaan väsymyksestä.

Toisena teemana esille nousi viranomaiset. Viisi vastaajaa kertoi ikäviksi asioiksi sen, että joutui tekemisiin viranomaisten kanssa. Yksi vastaaja koki ikäväksi

asiaksi valomerkkiin joutumisen. Yksi nuori kertoi saaneensa tuntuvat sakot, koska oli päihteiden käyttämisen lisäksi ajanut mopolla. Eräs nuori koki, että kotiaresti ja poliisin kanssa keskustelu olivat ikäviä asioita.

Kolmantena teemana nousi esille, että päihteiden käyttö ei aiheuta mitään ikäviä asioita. Eräs nuori totesi, että päihteiden käyttö ei anna mitään hyvää eikä mitään huonoa.

Neljäntenä teemana nousi esille rahan meno. Neljän nuoren mielestä rahan meno oli ikävin juttu, mitä päihteiden käyttö aiheuttaa.

Viidentenä teemana olivat ihmissuhdeongelmat. Neljä nuorista koki, että päihteiden käyttö vaikuttaa ihmissuhteisiin. Eräs nuori kertoi, että hänen kaverinsa ei pidä juomisesta. Lisäksi nuoret kokivat että terveys saattaa mennä, rähinöidä voi alkaa helpommin samoin kuin suun soittaminen. Neljä nuorta ei vastannut tähän kysymykseen.

Valomerkki- tapaamisessa olleista nuorista kuusi kappaletta ei osannut sanoa syytä päihteidensä käyttöön. Suurin osa eli 16 kpl nuorista ilmoitti päihteiden käytön syyksi kaverit. Kaveri-vastaus käsittää tässä tapauksessa kaverin synttärin, koska kaveritkin juovat sekä kaverien painostuksen takia. Yhden vastaajan mielestä päihteiden käyttö kuuluu normaaliin nuoruuteen ja siksi hän käyttää päihteitä. 9 nuoren mielestä ”hyvä tilaisuus on syy heidän päihteiden käyttöön. Hyvä tilaisuus käsittää tässä tutkimuksessa vastaukset pitää välillä maistaa-kin, päivällä tullut idea, sekä uuden kokeilu. 8 kpl vastaajista ei osannut vastata, miksi käyttävät päihteitä. Viiden nuoren syy nuorten päihteiden käyttöön oli useimmiten juhlat tai saunailta.

5 VANHEMPIEN NÄKEMYKSET NUORTEN PÄIHTEIDEN KÄYTÖSTÄ

Toinen tutkimuskysymykseni oli, kuinka vanhemmat kokevat oman lapsensa päihteiden käytön. Tätä tutkimuskysymystä varten valitsin valomerkki-lomakkeesta kaksi kysymystä, jotka vastasivat tutkimuskysymykseeni.

Ensimmäinen kysymys oli, miten vanhemmat aikovat toimia jatkossa lapsensa päihteiden käytön osalta (kysymys nro 25). Tähän kysymykseen vastasi ainoastaan 20 vanhempaa. Muodostin vastausten perusteella teemat, jotka olivat ulkopuolinen apu, ei muutosta ja tiukempi kontrolli.

Yksi vanhemmista kertoi, että ulkopuolinen apu saattaisi auttaa. Näin nuori pystyisi avoimemmin puhumaan. Neljä vanhempaa kertoi, että kotona jatketaan samaan malliin eikä tarvetta muuhun ole. Kahdella nuorelle jatkui kuitenkin kotiaresti, mikä oli alkanut muusta syystä kuin päihteiden kiinnijäämisestä.

Kahdeksan vanhempaa kertoi, että he aikovat tiukentaa rajoja. Tällaisia olivat esimerkiksi viikkorahojen poisotto, jämäkämpi kontrolli, rahan käytön vahtiminen, ei jätetä nuoria keskenään kotiin, jämäkämpi ote sekä luottamuksen menettäminen

Seuraava kysymys oli, antoivatko vanhemmat lapselleen jonkinlaisen rangaistuksen päihteiden käytöstä (kysymys nro 17). Vanhemmista 54 % eli 26 kpl antoi nuorelleen rangaistuksen päihteiden käytöstä. Vastaavasti 46 % eli 22 kpl ei antanut minkäänlaista rangaistusta. Kaksi nuorista jätti vastaamatta tähän kysymykseen. Rangaistukset vaihtelivat perheittäin suuresti. Rangaistuksena olivat mm. ylimääräiset kotityöt, kotiaresti, viikkorahojen menetys, luottamus nuoreen mennyt (tämä nähtiin vanhempien puolelta erittäin suurena rangaistuksena), niiden seurausten hyväksyminen sekä aikaisemmat kotiintuloajat. Nuorista 7 kpl oli saanut poliisilta sakot tai heidän mopokorttinsa oli viety.

Valomerkki-lomakkeiden perusteella jotkut vanhemmat pitivät nuorten alkoholin käyttöä ”pikkujuttuna”. Vanhempien mukaan jokainen nuori käyttää joskus alkoholia eikä siitä tarvitse tehdä sen suurempaa numeroa. Eräs vanhempi kertoi, että rangaistus ei ole oikea keino tällaisessa tapauksessa. Puhumalla pitäisi asiat selvittää.

Toisena kysymyksenä oli, miten vanhemmat kommentoivat lapsensa päihteiden käyttöä (kysymys nro 24). Havaitsin vastauksista, että tähän kysymykseen liit-

tyivät hyvin vahvasti vanhempien tunteet. Muodostin tunteiden mukaan teemat, jotka olivat yllättyminen, järkytys, huolestuneisuus sekä ei reaktiota.

Kuudelle vanhemmalle tuli yllätyksenä, että oma lapsi juo. Lisäksi yksi näistä kuudesta vanhemmasta oli tietoinen, että lapsi juo alkoholia, mutta ei tiennyt että määrä oli niin korkea. Eräs näistä vanhemmista oli kertonut, että myös väkevien juomien juominen yllätti. Ainoastaan yksi vanhemmista kertoi, että hänelle tuli aivan uutena asiana, että oma lapsi käyttää alkoholia.

Neljän vanhemman vastauksesta tuli esille järkytys. Järkytys ilmeni mm. sillä että eräs äiti järkyttyi, kun hänen lapsensa tuotiin poliisiautolla kotiin. Kaksi vanhempaa kertoi, että heidän mielestään huonot kaverivalinnat ovat syynä alkoholin käyttöön.

Kaksi vanhempaa olivat hyvin huolestuneita päihteiden käytöstä. Toinen vanhempi oli erityisen huolissaan siitä, että nuorten juomista ei vaan voi estää, vaikka haluaisi. Toinen vanhempi oli huolissaan siitä, miksi nuori juo suruun (tämän vanhemman nuori kertoi juoneensa suruunsa).

Muita nousseita asioita vanhemmilta olivat mm. se, että valomerkki avasi vanhempien silmiä sekä siitä oli muutenkin apua, mopokortin menettäminen oli hyvä asia nuorelle, poliisin käytös nähtiin hyvin tylynä sekä eräs vanhempi ei uskonut nuoren sanomaa. Tähän kysymykseen vastasi 28 vanhempaa.

6. JOHTOPÄÄTÖKSET

Lähes jokaiselle nuorelle tulee jossakin kohtaa elämässään vaihe, jossa päih-teet alkavat kiinnostaa. Varsinkin alkoholin kokeileminen/maistaminen on yksi niitä elämän tähtihetkiä, jotka muistetaan vielä aikuisiällä. Ensimmäinen humal-tuminen on varmasti suurimmalla osalla mielessä. Nuoruudessa halutaan ko-keilla niin omia kuin vanhempienkin rajoja.

Ensimmäinen tutkimuskysymykseni oli, mikä merkitys päihteillä on nuorten elä-mään. Tämän kysymyksen tuloksia ei voi yleistää, mutta antaa hieman viitteitä siitä, mitä pieni osa nuorista ajattelee päihteiden käytöstä. Tutkimuksen perus-teella päihteillä on merkitystä nuorten elämään, koska päih-teet ovat nuorten vastausten perusteella yhteydessä moneen asiaan. Monet nuoret kokivat niin hyviä kuin huonojakin asioita päihteiden käytöstä. Suurin osa nuorista näki, että päihteiden käyttö aiheuttaa positiivista olotilan muutosta, hauskanpitoa sekä iloista oloa. Päih-teet ovat nuorelle avain saada se hyvänolon tunne, mitä hän ei muuten tunnu saavan.

Nuorten vastausten perusteella alkoholikokeilut alkavat murrosiässä. Nuoret eivät niinkään hae humalahakuista juhlimista, vaan syinä ovat mm. hauskan pito kavereiden kanssa sekä ajankulu.

Ikäjakaumista voidaan todeta että esimerkiksi 13–14 vuotiaat Valomerkkinuoret ovat monessa samaa tasoa muiden tutkimusten kanssa. Nuorten terveystapa tutkimuksen (2009) mukaan ensimmäinen alkoholikokeilu tapahtuu murrosiässä eli 12-16 vuotiaana. Eurooppalaisen koululaistutkimuksen (2009) mukaan en-simmäinen kokeilu ajoittuu 13-14 ikävuoteen. Näin tapahtui suurimmalla osalla Valomerkkinuoristakin. Lisäksi keskimääräinen ikä murrosiän alkamiselle on tytöillä noin 12 vuotiaana ja pojilla hieman myöhemmin. Monet asiat alkavat täl-löin kiinnostaa enemmän. Varmasti oma minä nousee vahvemmin esille samoin kuin uhmakkuus esimerkiksi vanhempia kohtaan.

Kuten jo aikaisemmin totesin, nuoruutta pidetään siirtymävaiheena aikuisuu-teen. Tällöin myös oma identiteetti kehittyy vielä vahvemmaksi. Kokeilun halu ja

”aikuisten jutut” alkavat vielä enemmän kiinnostaa. Erityisesti 16-19 vuotiailla saattaa nousta identiteetti kriisi, jossa rajojen kokeileminen sekä minäkokemuksen selkeyttäminen vahvistuvat. Tutkimukseni tuloksesta huomaakin, että erityisesti yli 16 vuotiailla oli selkeästi enemmän käytössään väkevämmät alkoholit ja paljon enemmän sekakäyttöä.

Tuloksien perusteella suurin osa nuorista on saavuttanut deduktiivisen päättelyn tason. Nuoret osaavat yhdistää omia tuntemuksiaan päihteiden käyttöön. Kuitenkaan nuoret eivät ymmärrä aina juomisensa todellista määrää. Ensin nuori toteaa keskustelutilaisuudessa, että join illan aika muutaman ja kun haastattelija kysyy tarkemmin, määrä voikin tarkentua kahdeksaan pulloon.

Kertovatko nuoret kuitenkin totuutta juomisestaan. Läsnä ovat kuitenkin vanhemmat/ vanhempi sekä Valomerkki toiminnan edustaja. Valomerkki keskustelussa puhutaan faktoilla ja asioita kysytään suoraan. Ilmi tuodaan myös se, kuinka monta promillea nuoren veressä on ollut (poliisi puhalluttaa aina kiinni jääneen nuoren). Tämä edesauttaa sitä, että nuori ei pysty valehtelemaan.

Tutkimustulosten perusteella tunteet ovat myös vahvasti esillä nuorten juomisen yhteydessä. Tulkintakehykseni perusteella, nuoren saattaa olla vaikeaa säädellä tunteitaan, jos alkoholi on ainoa keino tunteiden käsittelyyn.

Toinen tutkimuskysymykseni oli, kuinka vanhemmat suhtautuvat lapsensa päihteiden käyttöön. Suurimmalle osalle vanhemmista ensi tunteena oli yllättyneisyys sekä järkytys.

Kuten totesin, vanhemmalle saattoi olla yllätys, että hänen oma lapsensa käyttää päihteitä. Minulla ei ole lapsia, mutta mielestäni on outoa, että vanhemmat eivät huomaa oman lapsensa päihteiden käyttöä. Elävätkö lapset ja vanhemmat kuitenkin niin omaa elämäänsä, että kaikkea ei aina huomaa. Lisäksi jotkut vanhemmista toivoivat ulkopuolista apua. Johtuuko se vanhempien kiireistä, vaativista töistä, lasten monista harrastuksista yms. Tämä heijastaa siihen, että kasvattajan rooli ajautuu juuri siihen suuntaan, mitä Eskelinen kirjassaan toteaa; nykyajan vanhemmat toivovat lapsestaan edes kohtuullisen onnellista.

Vanhempien pitäisi enemmän olla perillä siitä, missä heidän lapsensa liikkuvat ja kenen kanssa.

Mielestäni kaikki vanhemmat kuitenkin suhtautuivat positiivisesti päihteiden käyttöön, vaikka tunteita saattoikin myllertää laidasta laitaan. Vanhemmat tuntuivat olevan vastuullisia ja olivat vanhemmat roolissa. Vanhemmat eivät ainkaan omien sanojensa mukaan hankkineet lapselleen alkoholia, vaan sen teki joku muu. Suurin osa vanhemmista ei saman tien unohtanut nuoren tekoa, vaan teon vaikutus jatkuu rangaistuksen muodossa. Rangaistukset olivat kuitenkin inhimillisiä.

Nuorilla on vanhempien kuin myös yhteiskunnan kautta sääntöjä ja rajoituksia. Onko niiden rikkomisen seurauksena aina kasvatuksellisesti oikein rangaistus. Tutkimusten tulosten perusteella, nuorten rangaistuksia olivat mm. ylimääräisten kotitöiden tekeminen, kotiaaresti tai viikkorahojen menetys. Ovatko nämä sopivia rangaistuksia siihen nähden, jos nuori jää päihteiden käytöstä kiinni.

On totta, että varmasti suurin osa nuorista ainakin maistaa alkoholia, ennen kuin täyttää 18 vuotta. Kuitenkin monet nuoret juovat säännöllisesti isoja määriä ja se ei tee taas hyvää nuoren kehittymiselle. Lisäksi yhden nuoren toteamus krapularyypystä aamuisin ei kuullostaa hyvältä vaihtoehdolta. Tien suunta on silloin väärä.

7. POHDINTA

Työn tekeminen oli hyvin pitkä prosessi ja monia kertoja ajattelin jättäväni työn kokonaan tekemättä. Olen aloittanut ajatusmaailmallisesti työni tekemisen jo 2010 keväällä. Työni oli melko yksinäistä työtä, sillä tutkimukseni aineisto oli jo valmiina ja minun tehtävänäni oli poimia sieltä tutkimustehtäväni ja tutkimuskysymysteni kannalta tärkeät kysymykset. Uskon, että olisin saanut työstäni enemmän irti ja oppia tulevaisuuteen, jos olisin joutunut tekemään esimerkiksi haastattelulomakkeen tai havainnoimaan esimerkiksi jotakin ryhmää. Valmiin

aineiston analysoinnissa ei ole kuitenkaan kovin montaa tapaa analysoida sitä. Työ on kuitenkin tehty ja taaksepäin on turha mennä.

Tutkijana en ollut haastattelutilanteissa, mutta Valomerkki vastausten perusteella kaikki nuoret eivät tulleet innostuneena tapaamiseen. Mielen tila saattaa vaikuttaa jollakin tasolla vastauksiin. Lisäksi jokaisen vanhemmat olivat mukana sekä lisäksi kaksi valomerkki työntekijää. Lisäksi valomerkki haastatteluja teki kaksi työntekijää. Itse tutkijana en nähnyt, että vastaukset olisivat millään lailla poikenneet toisistaan. Kuten aikaisemmin totesin, en ole itse ollut haastattelutilanteissa. Siellä olisi saattanut havainnoida jotakin, mikä olisi vaikuttanut tutkimuksen luotettavuuteen.

Luotettavuuteen saattaa lisäksi vaikuttaa se, olenko tulkinut oikein nuorten ja vanhempien vastaukset heidän kertomallaan tavalla. Onko saman tehnyt myös haastattelija ja kirjaaja. Lomakkeiden vastaukset vaihtelivat laajoista vastauksista hyvin suppeisiin. Lisäksi tutkijana ei voi tietää, mitä ”juotu pullo” tarkoittaa. Onko pullossa ollut olutta, viiniä vai vielä jotakin väkevämpää. Oluen ja väkevempien juomien nauttimisessa on huomattava ero, erityisesti niiden määrässä; juoko kolme pulloa olutta vai väkevämpää juomaa.

Omasta mielestäni nuoruus on erittäin tärkeä elämän vaihe. Muistan itsekin, kuina sokkina moni asia tuli, mitä vanhemmaksi kasvaa. Kaikki ei olekaan niin mustavalkoista, vaikka ensin niin näyttää. Suomalaiset lapset joutuvat kasvaamaan nuoriksi ja jopa aikuisiksi liian nopeasti. Valomerkki-lomakkeita tutkiessani eräs lause jäi vahvasti mieleen. Eräs 16 vuotias poika totesi, että päihteiden käyttö tulee väistämättä jokaisen nuoren elämään, joten eikö ole sama, minkä ikäisenä sitä kokeilee tai minkä ikäisenä sen aloittaa. Pelottavaa ajatella, että yhteiskuntamme on menossa tähän suuntaan. Tuntuu, että nuorille on jo valmiiksi asetettu tavoitteet ja tehtävät. Nuorten pitäisi mennä samojen muottien mukaan. Jokainen nuori on kuitenkin erilainen ja oma ainutlaatuinen yksilönsä.

Lisäksi tutkijana pohdin, kuinka todenmukaisesti nuoret vastaavat kysymyksiin. Kuitenkin haastattelutilanteessa on omat vanhemmat (tai ainakin toinen vanhemmista) ja Valomerkki-työntekijä. Tilanne saattaa olla aika kiusallinen.

Kukaan nuorista ei myöskään ollut jäänyt kiinni toista kertaa päihteiden käytöstä. Johtuuko tämä siitä, että nuoret ovat ottaneet opiksi vai osaavatko he piiloutua paremmin.

Tutkimustuloksia pohtiessa on hyvä muistaa, että nuorilta on kysytty päihteiden käyttöä ainoastaan yhden tilanteen osalta. Tuloksia ei voi yleistää, mutta niitä pystyy vertailemaan esimerkiksi seuraavien vuosien lomakkeiden kanssa. Valomerkki-lomake selvästi keskittyy kiinnijäämisen yhteydessä tapahtuneeseen tilanteeseen yms. Lomakkeessa on lisäksi kysymyksiä yleisesti päihteiden käytöstä, joita pohditaan haastattelun yhteydessä.

Tutkimuksen olisi varmasti toteuttaa monella muullakin tavalla. Omat tiedonkeruumenetelmät eivät varmasti ole ainoat. Koin kuitenkin, että aineistolähtöinen sisällönanalyysi ja teemoittelu sopivat tähän työhön hyvin. Lisäksi lomakkeista olisi varmasti saanut tietoa myös muunlaisiin tutkimuskysymyksiin. Tutkimukseeni oli keskittynyt enimmäkseen nuoriin ja heidän ajatuksiinsa. Tutkimuksen olisi voinut toteuttaa monesta eri näkökulmasta, kuten vanhempien tai työntekijöiden.

Työssäni tarkastelen erästä ennaltaehkäisevän päihdetyön muotoa, joka on sovellettavissa kuntien tarpeisiin. Haastattelutilanteeseen vaikuttava monet asiat, kuten haastattelupaikka, haastattelijan ja haastateltavan väliset kemiat, miten päivä on haastattelun tilanteeseen asti mennyt sekä haastattelussa olevien henkilöiden mieliala. Näiden seikkojen vuoksi myös tulosten luotettavuutta on syytä pohtia.

Kuten olen aikaisemminkin todennut, nuorten päihteiden käytöstä on monia tutkimuksia. Vaikka tutkimuksia on tehty, silti tuntuu, että joku vielä puuttuu. Se saattaa johtua siitä, että nuorten päihteiden käyttö on lisääntymään päin ja mikään ei tunnu tepsivän. Lisäksi hyviä tutkimusaiheista olisi mielestäni Omin Jaloin-hanke, jonne nuori voidaan ohjata valomerkki tapaamisen jälkeen. Hanke on loppumassa tänä vuonna, joten siitä saisi varmasti montakin opinnäytetyötä ja tutkimusta aikaiseksi. Miten hanke on toiminut ja olisiko sille kenties mahdollisuutta hakea jatkoa. Uskon, että tämän tyyppisille hankkeille olisi käyttöä. Li-

säksi Valomerkki-toimintaa voisi vielä laajemmin kehittää. Keskustelulomake on itsessään hyvä, mutta myös sitä kehittämällä voisi saada vielä enemmän tärkeää tietoa nuorten ajatuksista.

LÄHTEET

Ahlström, S. & Karvonen, S. 2010 Miten nuoret juovat. Teoksessa Suomi juo. Mäkelä, P, Mustonen, H & Tigerstedt (toim.). Terveiden ja hyvinvoinnin laitos Helsinki:Yliopistopaino

Ahlström, S. 2006. Kodin itsemäärämisoikeus vai säädetyt lait. Teoksessa Aikuinen vanhemmuus katoavan kasvatuksen jäljillä. Martsola, R.(toim.) Helsinki:Kirjapaja.

Anttila, R, Eronen, S, Kanninen, K, Kauppinen, L, Paavilainen, P & Salo, S. 2006. Persoona 2, Kehityopsykologia. Helsinki: Edita Prima Oy.

Dunderfelt, T. 1997. Elämänkaari psykologia. Porvoo: Wsoy.

Dunderfelt, T. 1997 Elämänkaaripsykologia. Lapsen kasvusta yksilön henkiseen kehitykseen. Porvoo: WSOY.

Eskelinen, A. 2000. Rakkautta ja rajoja kasvatukseen. Härmäläinen, J. (toim.) Jyväskylä:Gummerus kirjapaino oy

Eskola, J & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

ESPAD. 2007. <http://www.espad.org/finland>. Luettu 25.5.2011.

Forsberg, H & Nätkin, R. 2003. Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Helsinki: Gaudeamus.

Hermanson, E & Martsola, R. 2006. Aikuinen vanhemmuus. Katoavan kasvatuksen jäljillä. Helsinki: Kirjapaja.

Järvinen. R, Lankinen. A, Taajamo. T, Veistilä. M & Virolainen. A. 2007. Perheen parhaaksi, perhetyön arkea. Helsinki: Edita.

Kaarinan Valomerkki- toimintamalli. 2008

http://kaarina.navigo.fi/omakaarina/nuoret/infoa_nuorille/oikeuksia_ja_velvollisuuksia/fi_FI/valomerkki/ Luettu 22.5.2011.

Kemppinen, P. & Rouvanen-Kemppinen, K. 2004. Lasten kasvatuksen aarrearkku. Vantaa: Kannustusvalmennus P. & K. Oy.

Kuuskoski, E. 2005. Alkoholin ihannointi tarvelee lapsen kasvun rauhaa.

http://www.mll.fi/ajankohtaista/tiedotteet_ja_uutiset/?x41088=2320487. Luettu 26.4.2011.

Laki lasten puolella. 2010. <http://www.valto.fi/lasten-asiat/laki-lasten-puolella> Luettu 17.5.2011.

Lyytinen. H (toim.), Korkiankangas. M & Lyytinen. P. 1997. Näkökulmia kehityspsykologiaan. Porvoo: WSOY

Maunu, A. & Simonen, J. 2010. Miksi juodaan? Nuoret, humala ja sosiaalisuus. Teoksessa Mäkelä, P., Mustonen, H. & Tigerstedt, C. (toim.) Suomi juo. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

Marttunen, M. & Kiianmaa, K. 2003: Nuoret ja päihteet. Teoksessa Salaspuro, M. Kiianmaa, K. Seppä, k. (toim.): Päihdelääketiede. Duodecim. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Metso, L., Ahlström, S., Huhtanen, P., Leppänen, M. & Pietilä, E. 2009. Nuorten päihteiden käyttö Suomessa 1995–2007 ESPAD-tutkimusten tulokset. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Raportti 6/2009.

Musgrove. F.1964. Youth and the Social Order.London. Routledge and Kegan Paul. Elektroninen lähde:

<http://site.ebrary.com/lib/tamperepoly/docDetail.action?docID=10017634> Luettu 8.2.2011.

Mäki-Kulmala. A.1989. Nuoruus on nuoruus- Kirjoituksia nuoruudesta, kulttuurista, yhteiskunnasta ja tutkimuksesta. Jyväskylä: Gummerus

Mäyrä, S.sosiaaliohjaaja/lastensuojelu. Salon sosiaalikeskus 2011. Sähköposti-haastattelu.

Nuorten terveystapatutkimus .2009. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2009:47. Sosiaali ja terveysministeriö.

Nuorten terveystapatutkimus- Uusimmat tiedot nuorten päihteiden käytöstä. 2011. <http://www.suomenash.fi/sitenews/view/-/nid/687/ngid/1/> Luettu 30.8.2011.

Orjasniemi, T. 2007. Vapaan alkoholin sukupolvi. Teoksessa K. Määttä (toim.) Helposti särkyvää – nuorten kasvun turvaaminen. Helsinki: Kirjapaja.

Pietilä, N. 2006 Alkoholin käyttö tyttöjen mielipidekirjoituksissa. Teoksessa Onko sukupuolella väliä. Hyvinvointi, terveys, tytöt ja pojat. Sakari Karvonen (toim.) Nuorten elinolot-vuosikirja. STAKES.

Pitkänen, T & Pulkkinen, L 2003. Onko alkoholin käytön ikäraja tuulesta temmattu. Tommi 2003. Alkoholi ja huume tutkimuksen vuosikirja. Helsinki: Alkoholi ja huume tutkimus seura ry.

Pulkkinen, L.2002. Mukavaa yhdessä. Sosiaalinen alkupääoma ja lapsen sosiaalinen kehitys. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.

Riskikäyttäytyminen. 2011. Väestöliitto.

http://www.vaestoliitto.fi/murkun_kanssa/tietoa/riskikayttaytyminen/

Luettu 2.5.2011.

Rosblom. O, Ruuskanen. U, Laine, T & Verttio. H. 1994. Nuorten hoitotyö.
Tampere: Tammer-Paino Oy.

Salo-tietoa. 2011. <http://www.salo.fi/linkit/salotietoa/>
Luettu 26.4.2011.

Salasuo, M. & Tigerstedt, C. 2007. Miten nuorten juomista on tutkittu 1950–
2007. Teoksessa Tigerstedt, C. (toim.) Nuoret ja alkoholi. Helsinki: Alkoholi- ja
huumetutkijain seura, Helsinki: Hakapaino Oy.

Valomerkki-toiminta. 2011.
<http://www.salo.fi/toimialoittain/sosiaalijaterveystoimi/sosiaalityonpalvelut/lastenja-aperheidenpalvelut/lastensuojelu/valomerkkitoiminta/> Luettu 6.8.2011.

Vanhemmuuden roolikartta. Käyttäjän opas. 1999. Suomen kuntaliitto.

LIITTEET

VALOMERKKI-KESKUSTELULOMAKE

Lo-

makenro____

Päivämäärä

Klo

Haastattelija

Läsnä

Haastateltavan tiedot:

Etu- ja Sukunimi:

Osoite:

Ikä:

Sukupuoli:

Tapahtumaselostus (nuoren omin sanoin missä, kenen kanssa, iät):

1. Miksi käytit päihteitä?
2. Mitä päihteitä olet käyttänyt (myös tupakointi ja lääkkeet ”pään sekoittamiseksi”)?
3. Kuinka usein käytät päihteitä?
4. Kuinka paljon käytät kerralla?

5. Milloin olet ensimmäisen kerran käyttänyt päihteitä?

6. Kysymys vanhemmille: Tiedätkö, mistä lapsenne on hankkinut päihteensä?

7. Mistä /millä tavoin olet hankkinut päihteesi?

8. Mitä hyviä asioita päihteidenkäyttö sinulle antaa?

9. Mitä ikäviä tai huonoja asioita päihteidenkäyttö sinulle aiheuttaa?

10. Miten paljon seuraavat tekijät ovat vaikuttaneet päihteidenkäyttöösi?

kavereiden painostus / yllytys	kyllä	☐	ei
☐			
muille näyttämisen halu	kyllä	☐	ei
☐			
halu erottua muista	kyllä	☐	ei
☐			
halu kuulua porukkaan	kyllä	☐	ei
☐			
jännityksen hakeminen	kyllä	☐	ei
☐			

protestointi vanhempia vastaan	kyllä	☐	ei
☐			
halusin rohkeutta	kyllä	☐	ei
☐			
halusin pitää hauskaa	kyllä	☐	ei
☐			
halusin saada paremman mielen	kyllä	☐	ei
☐			
muuten vain	kyllä	☐	ei
☐			

11. Oletko myöhästynyt, lähtenyt kesken päivän tai jäänyt pois koulusta päih-
teiden käytön takia?

13. Oletko toiminut päihtyneenä seuraavilla tavoilla?

olen satuttanut itseäni	kyllä	ei
olen satuttanut toista	kyllä	ei
olen ollut ajoneuvossa, jota on ajanut päihtynyt	kyllä	ei
olen ajanut itse päihtyneenä ajoneuvoa	kyllä	ei
olen rikkonut omaisuutta tai varastanut	kyllä	ei
olen ollut seksisuhteessa, jota olen katunut jälkeenpäin	kyllä	ei

14. Millaiseksi arvioit oman päihteiden käyttösi?

15. Minkälainen perhe sinulla on?

☐molemmat vanhemmat

☐vanhemmat eronneet

☐yksi vanhempi

☐ei vanhempia

☐sisaruksia

☐ei sisaruksia

16. Miten perheessä suhtauduttiin päihteidenkäyttöösi?

17. Saitko teostasi rangaistuksen?

☐en

☐kyllä

Millaisen?

18. Kuinka paljon sinulla on rahaa käytettävissä viikossa? Mihin ne kuluvat?

19. Onko sinulla kotiintuloaikoja – jos on niin mitkä ne ovat?

20. Mitä harrastuksia sinulla on?

21. Miten vietät vapaa-aikaa muuten kuin harrastusten parissa?

22. Mitä teet yleensä viikonloppuisin?

23. Tiedätkö mihin kaikkeen päihteidenkäyttö voi vaikuttaa?

KYSYMYKSET VANHEMMILLE

24. Miten haluaisit kommentoida lapsenne vastauksia?

25. Miten aiotte toimia jatkossa?

26. Muuta huomioitavaa/kerrottavaa?

27. Puhuttelijan havaintoja